

Datum van inontvangstneming : 24/01/2024

Zaak C-723/23 [Amilla] ⁱ

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de Procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

28 november 2023

Verwijzende rechter:

Juzgado de lo Mercantil n.º 3 de Gijón (Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

13 oktober 2023

Verzoekende partij:

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

Verwerende partijen:

VT

UP

Voorwerp van het hoofdgeding

Insolventieprocedure – Verzoek van de insolvente schuldenaar (die verwerende partij is in de onderhavige zaak) om kwijtschelding van onbetaalde schuld – Verzet door een van de schuldeisers (verzoeker in de onderhavige zaak) tegen de verlening van deze kwijtschelding – Motivering van het verzet: vaststelling dat de schuldenaar betrokken is bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie van een derde partij

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Verzoek om een prejudiciële beslissing betreffende de geldigheid/uitlegging van het recht – Artikel 267 VWEU – Verenigbaarheid van nationale bepalingen met

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

richtlijn (EU) 2019/1023 – Overweging 79 en de artikelen 20 en 23 van richtlijn (EU) 2019/1023 – Begrip en strekking van oneerlijk handelen of te kwader trouw handelen van de schuldenaar – Beginsel dat schulden volledig worden kwijtgescholden – Zogenaemde tweedekansprocedure: subjectieve versus objectieve uitzonderingen

Prejudiciële vragen

1) Moet artikel 23, lid 1, van richtlijn (EU) 2019/1023 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende preventieve herstructureringsstelsels, betreffende kwijtschelding van schuld en beroepsverboden, en betreffende maatregelen ter verhoging van de efficiëntie van procedures inzake herstructurering, insolventie en kwijtschelding van schuld, en tot wijziging van richtlijn (EU) 2017/1132 van het Europees Parlement en de Raad aangaande bepaalde aspecten van het vennootschapsrecht (richtlijn betreffende herstructurering en insolventie) aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling zoals artikel 487, lid 1, punt 4, van de geconsolideerde tekst van de Ley Concursal [(insolventiewet)], zoals gewijzigd bij wet 16/2022 van 5 september 2022, aangezien volgens die regeling het „oneerlijk of te kwader trouw hebben gehandeld” van de schuldenaar ook ziet op gedragingen van die schuldenaar tegenover schuldeisers van derden, die verschillen van de schuldeisers die voorkomen op de lijst van schuldeisers in verband met de eigen insolventieprocedure van de betrokkene als natuurlijke persoon?

2) Is artikel 487, lid 1, punt 4, van de geconsolideerde tekst van de insolventiewet, zoals gewijzigd bij wet 16/2022 van 5 september 2022, verenigbaar met artikel 20 van [richtlijn 2019/1023], aangezien die nationale bepaling voorziet in een uitzondering op de tweedekansprocedure, waardoor er geen sprake kan zijn van volledige kwijtschelding van schuld?

3) Is artikel 487, lid 1, punt 4, van de geconsolideerde tekst van de insolventiewet, zoals gewijzigd bij wet 16/2022 van 5 september 2022, verenigbaar met artikel 20, lid 2, en overweging 79 van [richtlijn 2019/1023], aangezien er in de nationale regeling geen rekening wordt gehouden met de individuele situatie van de schuldenaar, maar wordt voorzien in een uitzondering die objectief van aard is, zonder dat de Spaanse rechterlijke instanties de subjectieve omstandigheden van de schuldenaar die gebruikmaakt van de tweedekansprocedure kunnen beoordelen?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Overweging 79 en de artikelen 20 en 23 van richtlijn (EU) 2019/1023 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 betreffende preventieve herstructureringsstelsels, betreffende kwijtschelding van schuld en beroepsverboden, en betreffende maatregelen ter verhoging van de efficiëntie van procedures inzake herstructurering, insolventie en kwijtschelding van schuld, en

tot wijziging van richtlijn (EU) 2017/1132 (richtlijn betreffende herstructurering en insolventie).

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (koninklijk besluit met kracht van wet 1/2020 van 5 mei 2020 tot vaststelling van de geconsolideerde tekst van de insolventiewet), zoals gewijzigd bij wet 16/2022 van 5 september 2022 tot herziening van de geconsolideerde tekst van de insolventiewet en tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/1023 van 20 juni 2019 (hierna: „TRLC”).

In het bijzonder:

Artikel 486 TRLC

Artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 In de onderhavige zaak verzet de Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Spaanse belastingdienst; hierna: „AEAT”) zich, in zijn hoedanigheid van schuldeiser, tegen het door VT ingediende verzoek om kwijtschelding van onbetaalde schuld. Het verzet vindt plaats via een incidentele vordering die is ingediend in de insolventieprocedure betreffende de betrokkene als natuurlijke persoon. AEAT verzet zich omdat op VT artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC, zoals gewijzigd bij wet 16/2022 van 5 september 2022, van toepassing is. Volgens dit artikel kan een schuldenaar die een natuurlijke persoon is geen kwijtschelding van de onbetaalde schuld verkrijgen indien wordt vastgesteld dat hij in de tien jaar voorafgaand aan zijn verzoek om kwijtschelding betrokken is geweest bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie van een derde partij. Indien de schuldenaar op de datum van indiening van het verzoek om kwijtschelding echter de op hem rustende verantwoordelijkheid volledig is nagekomen, kan hij alsnog aanspraak maken op de kwijtschelding van de onbetaalde schuld.
- 2 De feiten die nodig zijn om het juridische geschil in de onderhavige zaak te beslechten, kunnen op de hiernavolgende wijze worden samengevat.
- 3 In de insolventieprocedures nummers 1 en 2, die respectievelijk betrekking hebben op de vennootschappen BLANCO Y NARANJA, S. L., en MALVA Y NARANJA, S. L., werd bij vonnissen van de Juzgado de lo Mercantil número 3 de Oviedo (handelsrechtbank nr. 3 Oviedo, Spanje), zittingsplaats Gijón – respectievelijk van 23 november 2020 en 20 april 2021 – de insolventie van beide vennootschappen aangemerkt als verwijtbaar.

- 4 VT en zijn echtgenote UP waren als bestuurders van de twee genoemde vennootschappen gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk. Om deze reden werd in beide vonnissen, waarin de insolventie van de genoemde vennootschappen als verwijtbaar werd aangemerkt, vastgesteld dat VT en UP betrokken waren geweest bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie. Als gevolg daarvan werd in beide vonnissen een reeks sancties opgelegd aan VT en UP: (i) verbod om eigendommen van andere personen te beheren en om een persoon te vertegenwoordigen of diens vermogen te beheren; dit verbod zou gelden gedurende een variabele periode; (ii) verlies van de eventuele rechten die ze hebben als schuldeisers in de insolventieprocedure of in de boedel; (iii) een gezamenlijke en hoofdelijke veroordeling van VT en UP tot betaling van het vermogenstekort – 280 468,64 EUR met betrekking tot de vennootschap BLANCO Y NARANJA, S. L. en 62 035,91 EUR met betrekking tot de vennootschap MALVA Y NARANJA, S. L. – en (iv) betaling van de proceskosten.
- 5 Tegen beide vonnissen in eerste aanleg werd hoger beroep ingesteld bij de Audiencia Provincial de Asturias (rechter in tweede aanleg Asturië, Spanje). Afdeling nr. 1 van deze rechterlijke instantie beslechtte deze beroepen bij arresten van respectievelijk 8 maart 2022 en 1 maart 2022. In beide arresten (i) wordt de kwalificatie van de insolventie als verwijtbaar voor beide vennootschappen gehandhaafd; (ii) blijven de VT en UP aangemerkt als betrokken personen bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie, en (iii) worden het opgelegde verbod ten aanzien van VT en UP en de duur daarvan, het verlies van de rechten en de gezamenlijke en hoofdelijke veroordeling van deze partijen gehandhaafd (het eerste arrest verlaagt de veroordeling tot betaling van het vermogenstekort van 280 468,64 EUR naar 169 085,24 EUR; het tweede arrest daarentegen wijzigt het bedrag van de veroordeling niet). VT en UP worden in beide arresten verwezen in de kosten in tweede aanleg.
- 6 VT, die moeilijkheden had om zijn schulden af te lossen, probeerde om in zijn hoedanigheid van natuurlijke persoon en ondernemer een buitengerechtelijk betalingsakkoord te sluiten met zijn eigen schuldeisers en diende daartoe het desbetreffende verzoek in bij de kamer van koophandel Gijón.
- 7 Het lukte VT evenwel niet om dat buitengerechtelijke betalingsakkoord te sluiten, waarna zijn insolventiebemiddelaar een aanvraag indiende bij de Juzgado de lo Mercantil n.º 3 de Oviedo, zittingsplaats Gijón, om de insolventie van VT te laten vaststellen.
- 8 Op 21 januari 2020 werd bij beschikking van die rechtbank dan ook de insolventie van VT als natuurlijke persoon vastgesteld.
- 9 Bij beschikking van 8 februari 2021 van die rechtbank werd de insolventie van VT als niet-verwijtbaar aangemerkt.

- 10 VT heeft vervolgens om kwijtschelding van de onbetaalde schuld verzocht via een schrijven van 2 februari 2023 dat was gericht aan de genoemde rechtbank.
- 11 De vertegenwoordiger van AEAT verzette zich uitdrukkelijk tegen dit verzoek om kwijtschelding op grond van artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC. De curator daarentegen stemde wel in met het verzoek van de gefailleerde. Als gevolg van het verzet van AEAT is er thans deze incidentele procedure.

Voornaamste argumenten van de partijen in het hoofdgeding

- 12 AEAT is van mening dat de insolvente schuldenaar, VT, onder de uitzondering van artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC valt, als gevolg van de wijziging die is ingevoerd bij wet 16/2022 van 5 september 2022 tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/1023 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019, omdat hij als betrokken persoon werd aangemerkt in het vonnis betreffende de verwijtbare insolventie van een derde partij en de op hem rustende verantwoordelijkheid niet volledig was nagekomen.
- 13 VT, de insolvente schuldenaar, is van mening dat hij een schuldenaar te goeder trouw is tegenover „zijn eigen schuldeisers” en dat slechts is vastgesteld dat hij betrokken was bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie van de rechtspersonen waarvan hij een bestuurder met hoofdelijke aansprakelijkheid en hoofdelijke borg was. Hij is verder van mening dat de kwade trouw van een bestuurder tegenover de schuldeisers van een derde partij de mogelijkheid voor de schuldenaar om tegenover zijn schuldeisers aanspraak te maken op kwijtschelding van schuld niet beperkt. Hij is ook van mening dat de Spaanse nationale regeling de kwijtschelding van schuld onmogelijk maakt op basis van een omstandigheid die ziet op objectieve verantwoordelijkheid en niet kan worden getoetst, wat in strijd is met het in de richtlijn neergelegde systeem waarbij geen kwijtschelding mogelijk is op basis van subjectieve verantwoordelijkheid, dat wil zeggen een systeem dat om te bepalen of een schuldenaar al dan niet oneerlijk is geweest rekening houdt met de subjectieve omstandigheden van die schuldenaar. Dit is niet mogelijk op basis van de huidige nationale regeling, zoals die voortvloeit uit de omzetting. De insolvente schuldenaar meent dan ook dat de huidige regeling restrictiever is dan de vorige versie daarvan in de TRLC. De vorige versie van artikel 487 bevatte met name niet de beperking die nu vervat is in lid 1, punt 4, van dat artikel. Door de wijziging is de nieuwe regel een sanctieregeling geworden. Volgens VT geldt die regeling niet voor schuldenaren die de insolventieverklaring hadden aangevraagd voordat de regeling van kracht werd, aangezien het in strijd is met de Spaanse grondwet om een sanctieregeling met terugwerkende kracht toe te passen op situaties die reeds bestonden voordat de regeling van kracht werd.
- 14 De curator is van mening dat de schuldenaar overeenkomstig de nationale regeling niet kan worden geacht oneerlijk of te kwader trouw te hebben gehandeld tegenover de schuldeisers op het moment dat hij schulden maakte, tijdens de

insolventieprocedure of tijdens de betaling van de schuld. De volledige kwijt te schelden schuld is de schuld die voortvloeit uit de twee ondernemingen waarvan de schuldenaar en zijn echtgenote, UP, vennoten, gezamenlijke bestuurders en gezamenlijk en hoofdelijk borg waren, zodat moeilijk kan worden aangenomen dat zij oneerlijk waren bij het aangaan van de schulden, tijdens de insolventieprocedure of bij het terugbetalen van de schulden. Bij het aanvragen van zijn eigen insolventie werd het volledige vermogen van VT reeds vereffend om zijn schulden te betalen, met als gevolg dat er is voldaan aan de subjectieve omstandigheden voor kwijtschelding van schuld. Voorts is de curator van mening dat de eerste overgangsbepaling, lid 3, punt 6, van wet 16/2022, die voorziet in de toepassing van die regeling op verzoeken om kwijtschelding van schuld die zijn ingediend na de inwerkingtreding van deze wet (op 26 september 2022), zich niet verdraagt met de Spaanse grondwet omdat deze bepaling in strijd is met artikel 9, lid 3, daarvan, waarin het beginsel van niet-terugwerkende kracht van strafbepalingen die niet gunstig zijn of die de individuele vrijheden beperken en het rechtszekerheidsbeginsel zijn neergelegd.

- 15 AEAT staat negatief tegenover de (door de verwijzende rechter aan de partijen voorgelegde) vraag of er bij het Hof van Justitie van de Europese Unie een verzoek een prejudiciële beslissing moet worden ingediend over de mogelijke onverenigbaarheid van artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC met richtlijn 2019/1023 en stelt in wezen dat er geen sprake is van schending van richtlijn 2019/1023 omdat de lijst in artikel 23, lid 4, ervan niet exhaustief is en omdat de richtlijn niet van toepassing is op natuurlijke personen die geen ondernemer zijn. De insolvente schuldenaar is van mening dat de nationale regeling in strijd is met de artikelen 20 en 23, lid 1, en overweging 79 van de richtlijn. De curator van zijn kant staat daarentegen positief wat het verzoek om een prejudiciële beslissing aan het Hof van Justitie van de Europese Unie betreft, aangezien de betrokken bepaling – artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC, na de wijziging die voortvloeit uit wet 16/2022 van 5 september 2022 – volledig in strijd is met de inhoud van artikel 23 van richtlijn 2019/1023.

Korte uiteenzetting van de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 16 Op grond van artikel 23 van de richtlijn kunnen de lidstaten bepalingen tot weigering of beperking van de toegang tot kwijtschelding van schuld handhaven of introduceren wanneer de insolvente ondernemer oneerlijk of te kwader trouw heeft gehandeld tegenover „schuldeisers”. In de onderhavige zaak omvatten de in de nationale regeling vastgestelde uitzonderingen, waaronder de uitzondering van artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC, de gevallen waarin de nationale wetgever van oordeel is dat de schuldenaar oneerlijk of te kwader trouw handelt, hetgeen twijfels doet rijzen over de geldigheid van deze regeling in het licht van de richtlijn, aangezien de [Unierechtelijke] regeling lijkt te verwijzen naar de oneerlijkheid of kwade trouw van de schuldenaar tegenover zijn eigen schuldeisers, en niet tegenover die van een derde partij, ook al heeft de

schuldenaar verantwoording moeten afleggen tegenover de laatstgenoemde schuldeisers vanwege zijn hoedanigheid als bestuurder met hoofdelijke aansprakelijkheid en hoofdelijke borg, met name wanneer de insolventie van de betrokkene als natuurlijke persoon als niet-verwijtbaar is gekwalificeerd.

- 17 De verwijzende rechter stelt dus de vraag aan de orde of het begrip „schuldeisers” in artikel 23, lid 1, van de richtlijn uitsluitend betrekking heeft op de schuldeisers van de schuldenaar in het kader van een procedure tot kwijtschelding van onbetaalde schulden, dan wel of de schuldeisers van een derde partij in het kader van een procedure tot kwijtschelding van onbetaalde schulden van de schuldenaar als natuurlijke persoon ook onder het [Unierechtelijke] begrip „schuldeisers” vallen.
- 18 In de onderhavige zaak doet de omstandigheid dat de insolventie van twee derde partijen, met name BLANCO Y NARANJA, S. L. en MALVA Y NARANJA, S. L. (waarvan de gefailleerde en zijn echtgenote, UP, de bestuurders waren), als verwijtbaar is aangemerkt, de vraag rijzen of de in artikel 23, lid 1, van de richtlijn bedoelde schuldeisers uitsluitend de schuldeisers van de schuldenaar als natuurlijke persoon in het kader van zijn insolventieprocedure zijn, dan wel of ook de schuldeisers van een derde partij onder dat begrip vallen.
- 19 De eerste vraag die daarom aan het Hof van Justitie van de Europese Unie moet worden gesteld is of de beperking van of de uitzondering op de toegang tot kwijtschelding van de onbetaalde schulden van een schuldenaar tegenover zijn eigen schuldeisers kan worden uitgebreid tot de schuldeisers van een derde partij en of dit verenigbaar is met het algemene begrip „schuldeisers” in artikel 23, lid 1, van de richtlijn. Met andere woorden, ziet het begrip „oneerlijk of te kwader trouw hebben gehandeld” in artikel 23 van de richtlijn ook op het gedrag van de schuldenaar tegenover andere schuldeisers dan die welke voorkomen op de lijst van schuldeisers in verband met de eigen insolventieprocedure van de schuldenaar als natuurlijke persoon?
- 20 Daarom moet aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden gevraagd om een prejudiciële beslissing te nemen over de uitlegging van de voornoemde bepaling van de richtlijn en na te gaan of de in artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC vervatte nationale regeling verenigbaar is met de uitlegging die het Hof aan het begrip schuldeiser in artikel 23, lid 1, van de richtlijn geeft. De vraag is dus of die nationale bepaling zich al dan niet verdraagt met de insolventierichtlijn.
- 21 Voorts wordt in de onderhavige zaak de toegang tot een procedure die tot volledige kwijtschelding van schuld kan leiden beperkt, aangezien de toepassing van de uitzondering in artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC tot gevolg heeft dat de insolvente natuurlijke persoon geen toegang heeft tot de in artikel 20 van de richtlijn bedoelde procedure van volledige kwijtschelding van schuld. Er wordt namelijk van hem verlangd dat hij verantwoording aflegt aan de schuldeisers van een derde partij, waardoor de mogelijkheid om volledige kwijtschelding van

schuld tegenover zijn eigen schuldeisers te verkrijgen, wordt beperkt of onmogelijk gemaakt.

- 22 Is artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC derhalve verenigbaar met artikel 20 van de richtlijn en is de in de nationale regeling opgenomen uitzondering verenigbaar met het Unierecht in die zin dat er sprake is van een procedure die tot volledige kwijtschelding van schuld kan leiden?
- 23 Verder is het zo dat de in het [Unierecht] vastgestelde regeling inzake de toegang tot volledige kwijtschelding van schuld vereist dat deze gebaseerd is op de subjectieve omstandigheden van de schuldenaar, dat wil zeggen op zijn individuele situatie. Volgens artikel 20, lid 2, van de richtlijn zijn de rechterlijke of bestuurlijke criteria voor de subjectieve beoordeling van de omstandigheden van de schuldenaar dat de terugbetalingsverplichting in verhouding staat tot het voor beslag vatbare of het beschikbare inkomen en de activa van de ondernemer tijdens de kwijtscheldingsperiode. In de onderhavige zaak houdt de nationale regeling echter geen rekening met de individuele situatie van de schuldenaar, maar is de uitzondering van artikel 487, lid 1, punt 4, TRLC objectief van aard, zonder dat de Spaanse rechterlijke instanties – zoals wordt voorgeschreven in overweging 79 van de richtlijn – de subjectieve omstandigheden van de schuldenaar die gebruikmaakt van de tweedekansprocedure kunnen beoordelen.
- 24 Kan het feit dat is vastgesteld dat de schuldenaar betrokken was bij de als verwijtbaar aangemerkte insolventie van een derde partij, volgens het [Unierecht] als oneerlijk gedrag of gedrag te kwader trouw van de schuldenaar worden beschouwd wanneer de nationale regeling niet in criteria voorziet op grond waarvan de rechter een subjectieve beoordeling kan maken van dit gedrag van de schuldenaar, wiens eigen insolventie als natuurlijke persoon als niet-verwijtbaar is gekwalificeerd?
- 25 Gelet op het feit dat de rechterlijke instanties van de lidstaten overeenkomstig artikel 267, tweede alinea, VWEU zich tot het Hof van Justitie kunnen wenden met een vraag over de uitlegging of de geldigheid van het recht van de Unie wanneer zij van oordeel zijn dat een beslissing van het Hof daarover noodzakelijk is om uitspraak te kunnen doen, en gelet op het feit dat een prejudiciële verwijzing met name bijzonder nuttig kan zijn wanneer voor de nationale rechterlijke instantie een nieuwe uitleggingsvraag wordt opgeworpen die van belang is voor de uniforme toepassing van het recht van de Unie, of wanneer de bestaande rechtspraak niet voldoende duidelijk is voor een nieuw feitelijk of rechtskader, stelt de verwijzende rechter prejudiciële vragen aan het Hof teneinde het in de onderhavige zaak aan de orde zijnde geschil te kunnen beslechten.